

בבאור מידת הזריזות

לאחר שפיתחנו רגישות ושימת לב לרע על ידי מידת הזהירות, אנו פונים לעשות טוב. זוהי תמצית מידת הזריזות. טבע האדם מנוגד לזריזות שכן הצד החומרי שבנו מושך אותנו למנוחה ולבטלה. כאשר מודעים למצב הטבעי הזה מובן יותר שכדי לקנות את מידת הזריזות יש צורך במאמץ תמידי. ללא המאמץ התמידי הזה, "כח המשיכה" החומרי עלול לדרדר אותנו בצורה הדרגתית עד למצבים שבהם נתרח את העצלות שבנו בטענות שונות הנובעות מעיוות החשיבה.

אחר הזהירות לבוא הזריזות, כי הזהירות סובב על הלא תעשה, והזריזות על העשה, והינו (תהלים לד, טו) "סור מרע ועשה טוב":

וענינו של הזריזות מבאר, שהוא ההקדמה למצוות ולהשלמת ענינם. וכלשון הזה אמרו זכרונם לברכה (פסחים ד, א), "זריזים מקדימים למצוות". וזה, כי כמו שצריך פקחות גדול והשקפה רבה לנצל ממוקשי היצר, ולמלט מן הרע שלא ישלט בנו להתערב במעשינו, בן צריך פקחות גדול והשקפה לאחז במצוות ולזכות בהם, ולא תאבדנה ממנו, כי כמו שמסבב ומשתדל היצר רע בתחבולותיו להפיל את האדם במקמורות החטא, בן משתדל למנוע ממנו עשיית המצוות, ולאבדם ממנו, ואם יתרפה ויתעצל, ולא יתחזק לרדף אחריהם ולתמוך בהם, ישאר נעור וריק מהם בנדאי:

ותראה כי טבע האדם כבד מאד, כי עפריות החמריות גס, על כן לא יחפץ האדם בטרח ומלאכה, ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך, צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ויתגבר ויזדרז, שאם הוא מניח עצמו ביד כבדותו, ודאי הוא שלא יצליח, והוא מה שאמר התנא (אבות ה, כ), "הוי עז כנמר וקל כנשר ורך כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", וכן מנו חכמים זכרונם לברכה (ברכות לב, ב) בדברים הצריכים חזק, תורה ומעשים טובים, ומקרא מלא הוא (יהושע א, ו-ז), "חזק ואמץ" וכו', כי חזק גדול צריך למי שרוצה לכפות הטבע אל הפכו:

והנה שלמה שנה מאד באזהרתו על זה, בהראותו את רע העצלה וההפסד הגדול הנמשך ממנה, ואמר (משלי ו, י-יא), "מעט שנות, מעט תנומות, וכו', ובא כמהלך ראשון" וכו', כי הנה העצל, אף על פי שאינו עושה רע בקום עשה, הנה הוא מביא את הרעה עליו בשב ואל תעשה שלו. ואמר (שם יח, ט), "גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית". כי אף על פי שאינו המשחית העושה את הרעה בידיו, לא תחשב שהוא רחוק ממנו, אלא אחיו הוא וכן גילו הוא.

נעור – מרוקן. עפריות החומריות גס – האדם נוצר מעפר הגורם להרגשת כבדות ועצלות. שנה – חזר ושיין. ראשן – עניותך.

מהות
ה'זריזות'
וקביעתה אחר
ה'זהירות'

הצורך הרב
ב'זריזות' - כדי
להינצל מהיצר

טבע האדם
מנוגד
ל'זריזות' וצריך
התחזקות
לקנייתו

הימנעות
מעשיית הטוב
- כעין עשיית
רע בפועל

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
השיר לאלה הנוחה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

למזל יומי

מאמרים

ביאורים

למדנו באריכות על מידת הזהירות, ועל הצורך להישמר בכל פרט ופרט. באופן פשוט היה ניתן לדמיין את האדם הזהיר כטיפוס הססן, המפחד להתקדם ולנוע. אבל האמת היא לא כך. רבנו הרמח"ל מלמדנו כי ההשלמה האמיתית לזהירות היא דוקא מידת הזריזות.

הזריזות היא התכונה ההופכית והמשלימה של הזהירות. אם עד עתה עסקנו בזהירות אשר מצמצמת את האדם, ומאיטה כביכול את קצב חייו, הזריזות היא אשר דוחפת את האדם אל דרך הישר. דרך הישר של האדם מצריכה ממנו עירנות מירבית והשקעה בלתי פוסקת. עצירה לרגע מלקיחת אחריות, חוסר השקעה בחובותיו של האדם, בלימוד התורה ושמירת המצוות, תוצאתה מסוכנת והרת גורל.

נטייתו הראשונית והטבעית של האדם היא להתעצל, לעמוד במקום ולא לעשות דבר. ביסוד הנטיה הזו עומדת משיכה גדולה לחיים נהנתניים חסרי משמעות. נטיה זו מגיעה לאדם מכך שבמקום להקשיב לקול הפנימי הקיים בו, הוא מקשיב לקול הגופני המצומצם, ונמשך אחריו.

ההתגברות של האדם ונצחון העצלות, הם הדרך האמיתית של האדם להשלים את עצמו. כאשר משלב האדם את הזהירות והזריזות יחד, הריהו מצוי במהלך עמוק של התקדמות מבוקרת ובנויה, המתבססת על לקיחת אחריות במשימה ללא נפילה ושקיעה בדרך.

הרחבות

1. איך לקנות זריזות בלימוד תורה?

צריך פקחות גדול והשקפה לאחז במצוות ולזכות בהם. לפעמים אנחנו מאד רוצים ללמוד, אבל יש דברים שקצת מעכבים. הגר"א אומר (אבן שלמה פרק ח סעיף קטן י) שמה שנאמר גדול הלומד לשמה ממי שלומד שלא לשמה, הכוונה בצורה סגולית, אבל בפועל מי שלומד שלא לשמה זריז הרבה יותר מהלומד לשמה (כך הסביר הרב קוק את דברי הגר"א. אגרות רא"ה ח"א קז). בעזרת ה', מתוך שהאדם לומד שלא לשמה - יבא ללימוד לשמה. רעיון דומה כותב המהר"ל (דרך החיים פרק ב משנה יד). ועיין במסילת ישרים פרק ח.

2. האם אני עצלן?

טבע האדם כבד מאד. האדם מטבעו קרוב יותר אל הגשמיות, אלה הצרכים הבסיסיים ביותר שלנו - אוויר לנשימה, אוכל ועוד, כבר משעת הלידה. המהר"ל (דרך החיים ב פרק טו. נתיב הזריזות פרק ב) מבאר שכל גוף גשמי שואף למנוחה, לעומת המלאכים למשל שבהם לא שייכת מידת העצלות כיוון שאינם גוף. אם אנו חפצים לדבוק בקב"ה, עלינו לחזק את החלק הרוחני שבנו, שיגבר על הגוף הגשמי. אחד הכלים החשובים לכך הוא לא להתעצל, אלא לעשות כל דבר בזריזות.

כך גם מסביר הרב קוק את דברי חז"ל "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע", שעלינו לעורר ולזרז את הכחות הטובים שיהיו הם השולטים בנפש, כי הכחות הרעים כבר ערים ומוכנים מטבעם. (עין א"ה ברכות א פרק א עמוד כד).

שאלות לדיון

האם הזריזות שייכת גם ל"לא תעשה"?

המחבר כותב שטבע האדם כבד. האם משמעות הדבר היא שהתורה אינה טבעית לאדם?

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
 הלל לזכר ה'תש"ס

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

למדת ישרים

מאמרים